

VANHAINKODIN PIHA-ALUEEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Mannakoti, Nastola

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Ympäristötekniologia
Miljösuunnittelu
Opinnäytetyö
31.5.2008
Riina Puusaari

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniikka

RIINA PUUSAARI: Vanhainkodin piha-alueen kehittämissuunnitelma
Mannakoti, Nastola

Miljöösuunnittelun opinnäytetyö, 41 sivua, 8 liitesivua

Kevät 2008

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön aiheena on vanhainkodin piha-alueen suunnittelu. Työn tarkoituksena on selvittää millaisia erityistarpeita ikääntyneillä on lähiympäristön suhteen, miten ne voidaan huomioida vanhainkodin piha-alueen suunnittelussa ja luoda näiden näkökulmien pohjalta kehittämissuunnitelma Nastolassa sijaitsevan Mannakodin lähiympäristöön.

Työn teoriaosassa käsitellään vanhusten toimintakykyä ja ympäristön vaikutusta toimintakyvyn ylläpitoon ja kehittämiseen. Työssä tutkitaan myös elvyttävän ympäristön ominaisuuksia sekä luonnon läsnäolon ja viherympäristön vaikutusta ihmisiin. Lisäksi teoriaosassa käsitellään vanhainkodin piha-alueen ja esteettömän ympäristön suunnitteluperiaatteita.

Suunnitteluosuus käsittää Mannakodin piha-alueen kehittämissuunnitelman. Kehittämissuunnitelman tarkoituksena on antaa ideoita alueen kehittämistä varten. Suunnitelman tarkoituksena on luoda turvallinen, viihtyisä ja virikkeellinen piha-alue, joka palvelee myös alueen muita käyttäjiä.

Avainsanat: vanhainkoti, piha-alue, kehittämissuunnitelma, vanhusten toimintakyky, esteettömyys, elvyttävä viherympäristö, Mannakoti

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Technology

RIINA PUUSAARI: Development plan of green areas for a retirement home
Case: Mannakoti, Nastola

Bachelor's thesis in environmental planning, 41 pages, 8 appendices

Spring 2008

ABSTRACT

The subject of this thesis is planning green areas for a retirement home. The objective of this work is to examine the elements of an aged people friendly environment and how these elements can be taken into consideration during the planning process. Based on these aspects, the aim of this thesis is to create a development plan of green areas for Mannakoti retirement home, situated in the town of Nastola.

The theoretical part of this thesis focuses on mobility and function of aged people but also on the effect environment and green areas have on sustaining and developing of mobility and function. This work studies the characteristics of restorative environment and the effects of being close to the nature and green areas in every day life. The aim of the theoretical part is also to study the main principles of planning green areas for a retirement home and planning unhampered areas.

The planning part of this thesis includes a development plan of green areas for Mannakoti retirement home. The main objective of the plan is to create a safe, pleasant and creative green area that also serves the other users of the area.

Keywords: retirement home, green area, development plan, mobility and function, unhampered, restorative environment, Mannakoti

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 IKÄÄNTYMINEN JA TOIMINTAKYKY	2
2.1 Ikääntyminen	2
2.2 Toimintakyvyn muutokset	2
2.2.1 Fyysinen toimintakyky	2
2.2.2 Psykkinen ja sosiaalinen toimintakyky	3
2.2.4 Dementia	3
2.3 Aistimuutokset	4
3 TOIMINTAKYKYÄ YLLÄPITÄVÄ VIHERYMPÄRISTÖ	5
3.1 Vanhusten liikunta	5
3.2 Ihminen, luonto ja elpyminen	5
3.2.1 Mielipaikat	6
3.3 Puutarhaterapia	7
3.4 Esteettömyys	8
4 VANHAINKODIN PIHA-ALUEIDEN SUUNNITTELU	9
4.1 Suunnittelutavoitteet	9
4.2 Piha-alueen toiminnot	10
4.2.1 Pysäköinti	10
4.2.2 Oleskelu	10
4.2.3 Liikuntamahdollisuudet	11
4.2.4 Vieraat	11
4.3 Kulkuväylät	12
4.3.1 Luontopolku	12
4.4 Kalusteet	14
4.5 Valaistus	14
4.6 Kasvillisuus	15
4.6.1 Kasvien hoito	16
4.7 Ikkunanäkymät	17
5 MANNAKODIN PIHA-ALUEEN INVENTOINTI	18
5.1 Suunnittelualue	18

5.2 Mannakodin historia ja nykytilanne	19
5.3 Inventoinnit	21
5.3.1 Rakennukset	21
5.3.2 Maisema	22
5.3.3 Maaperä	23
5.3.3 Kasvillisuus	24
5.3.4 Tiet ja liikenne	25
5.3.5 Toiminnot ja kalusteet	26
5.4 Analyysi	28
6 MANNAKODIN PIHA-ALUEEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA	29
6.1 Tavoitteet	29
6.2 Yleiset suunnitelmaratkaisut	29
6.2.1 Maastonmuotoilu	29
6.2.2. Kulkuväylät ja pysäköinti	30
6.2.3 Kasvillisuus	30
6.2.4 Toiminnot	31
6.2.5 Rakenteet, kalusteet ja valaisimet	32
6.3 Suunnitelmaratkaisut osa-alueittain	33
6.3.1 Päärakennuksen etupiha	33
6.3.2 Rinne	35
6.3.3 B-sairaalan ympäristö	36
6.3.4 Muistopaikka ja luontopolku	38
7 YHTEENVETO	39
LÄHTEET	40
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vanhainkodin piha-alueiden suunnittelulla voidaan vaikuttaa vanhusten elämänlaatuun hoitolaitoksessa. Vanhuksilla esiintyy yleisesti useita liikkumis- ja toimintaesteisyyden muotoja yhtäaikaisesti, mikä luo ympäristön suunnittelulle paljon haasteita turvallisuuden kannalta. Suunnittelun avulla voidaan vanhainkodin piha-aluetta kehittää nimenomaan vanhusten tarpeiden mukaan, mikä luo pohjan ulkona liikkumisen mielekkyydelle.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään vanhusten toimintakyvyn muutoksia sekä ympäristön vaikutusta toimintakykyyn. Lisäksi tarkastellaan viherympäristön elvyttävää vaikutusta, mm. puutarhaterapian ja mielipaikkojen tutkimuksen avulla, ja perehdytään vanhainkodin piha-alueiden suunnitteluperiaatteisiin sekä esteettömyyden huomioimiseen suunnittelussa.

Opinnäytetyön kehittämissuunnitelman tavoitteena on muodostaa Mannakodin piha-alueesta jäsenelty ja selkeä viheralue, jonka suunnittelussa huomioidaan erityisesti esteettömyys, turvallisuus ja viihtyisyys. Tavoitteena on luoda piha-alue, joka houkuttelee vanhainkodin asukkaita aiempaa enemmän ulkoilemaan ja viettämään aikaa ulkona. Suunnittelussa huomioidaan myös alueen muiden käyttäjien tarpeet. Piha-alueesta luodaan suunnittelun avulla virikkeellinen ja itsenäiseen liikkumiseen kannustava ympäristö, joka ylläpitää ja kehittää sekä henkistä että fyysistä toimintakykyä. Kehittämissuunnitelmassa pyritään myös huomioimaan suunnittelualueen sijainti ja säilyttämään alueen luonnonläheinen ilme.

2 IKÄÄNTYMINEN JA TOIMINTAKYKY

2.1 Ikääntyminen

Ikääntymisellä tarkoitetaan ihmisen vanhenemista. Pelkkä ikä ei kuitenkaan kerro, kuinka vanhaksi ihminen itsensä tuntee. Elintason nousun ja hyvän terveydenhuoltojärjestelmän ansiosta yhä useammat suomalaiset elävät pidempään ja terveempinä. Yli 65-vuotiaita on tällä hetkellä n. 15 % väestöstä. Ennusteiden mukaan vuosien 2020–2030 välillä joka neljäs suomalainen on eläkeläinen ja heistä joka kahdeksas on yli 75-vuotias. Ikääntyneiden määrä tulee siis kasvamaan merkittävästi tulevaisuudessa. Elinvuosien lisääntymisestä johtuen suurin osa eläkeikäisistä ei kuitenkaan ole hoitoa tarvitsevia vanhuksia, vaan monet heistä ovat monin tavoin kiinni ajassa ja mukana yhteisöllisessä elämässä. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 3; Karisto & Konttinen 2004, 11-14.)

2.2 Toimintakyvyn muutokset

2.2.1 Fyysinen toimintakyky

Ihmisen toimintakyky heikkenee pääosin biologisen vanhenemisen seurauksena. Toimintakyvyn vajavuudet lisääntyvät iän myötä, mutta muutokset ovat yksilöllisiä ja yksilöiden välillä on suuria eroja. Hoitolaitoksissa asuvista vanhuksista monet viettävät liikkumatonta elämää, eikä osa vanhuksista ei ulkoile ollenkaan. (Rappe, Lindén & Koivunen 2003, 118.)

Fyysisen toimintakyvyn heikentyessä erilaiset fyysiset toiminnot hidastuvat ja avun tarve lisääntyy. Liikkuminen, syöminen, peseytyminen ja muut arkiset toiminnot käyvät iän myötä vaativimmiksi ja selviytyminen arjesta itsenäisesti voi käydä mahdottomaksi. Hitaasti etenevä toimintakyvyn heikkeneminen pakottaa vanhuksen kehittämään itselleen uudenlaisia tapoja selviytyä arjesta ja opetella siten tulemaan toimeen muuttuvan toimintakykynsä kanssa. Muutokseen sopeutumista

voi helpottaa ympäristön tuttuus, tunnistettavuus ja toimivuus. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 3.)

2.2.2 Psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky

Psyykkinen toimintakyky koostuu kahdesta osasta: kognitiivisesta ja emotionaalisesta toimintakyvystä. Kun kognitiivinen toimintakyky (esim. kommunikaatio) heikkenee, negatiiviset tunteet, kuten masennus ja ahdistus lisääntyvät. Kognitiivinen toimintakyky vaikuttaa siis suoraan emotionaaliseen toimintakykyyn, ja yhdessä ne määrittelevät henkiset voimavaramme. Se, millaiseksi kukin kokee elämänsä, oman toimintakykynsä sekä selviytymisensä arjessa on riippuvainen juuri näistä henkisistä voimavaroista. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 4.)

Sosiaalinen toimintakyky vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, vuorovaikutukseen ja osallistumiseen. Vanhuksen sosiaalinen verkosto pienenee, mitä vanhemmaksi hän tulee. Oman ikäluokan ystävät vähenevät vuosi vuodelta, ja jäljellä olevista osa saattaa olla niin huonokuntoisia, etteivät he voi juurikaan liikkua tai kommunikoida. Myös vanhuksen oma toimintakyky voi rajoittaa hänen osallistumistaan erilaisiin tilaisuuksiin, jossa hän voisi olla muiden seurassa. Este voi olla myös rakenteellinen; ympäristö voi olla vaikeakulkuinen tai asuinrakennuksesta puuttuu hissi. Yksin jääminen heikentää vanhuksen sosiaalista toimintakykyä entisestään. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 4.)

2.2.4 Dementia

Dementia on oireyhtymä, joka aiheuttaa muistihäiriöitä. Muistihäiriöstä kärsivän on vaikea ymmärtää ympäristön viestejä, löytää paikkoja ja tietää, missä hän on. Eräissä dementian muodoissa vahvojen kontrastien havainnointi voi vaikeuttaa liikkumista siten, että esim. tumma kohta maassa voidaan tulkita kuopaksi.

Ympäristön tulisi auttaa ja tukea dementoivista sairauksista kärsivän orientaatiota ja liikkumista siten, että hän uskaltaa mennä ulos ja kokee olonsa turvalliseksi ulkoillessaan. Suunnistautumista auttavat muodot, äänet, tuoksut ja värit sekä selkeät reitit. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 7.)

2.3 Aistimuutokset

Ikääntyessä ihmisen aistit heikentyvät. Näön heikkeneminen nopeutuu merkittävästi 50 ikävuoden tienoilla. Näköaistin heiketessä mm. vihreän ja sinisen erottaminen vaikeutuu, häikäistymisherkkyys lisääntyy ja syvyysnäkö heikkenee. Kuuloaisti alkaa heikentyä samoihin aikoihin, minkä seurauksena n. neljäsosa 60–70 -vuotiaista kärsii kuulovaikeuksista. (Virikkeitä vanhuksille ja vanhusten hoitajille 1984, 36–37; Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 9.)

Muutoksia tapahtuu myös kehon lämmönsäätelyssä. Vanhuksilla on suurempi riski paleltua tai saada lämpöhalvaus, koska kehon kyky säädellä lämpötilaa ja aistia lämpötilan muutoksia heikkenee. Tämän vuoksi vanhainkodin pihalla tulisi olla rakenteiden ja kasvillisuuden avulla luotuja suojaisia, sopivan varjoisia ja lämpimiä paikkoja. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 9.)

KUVIO 1. Ikääntyminen tuo muutoksia aisteihin.

3 TOIMINTAKYKYÄ YLLÄPITÄVÄ VIHERYMPÄRISTÖ

3.1 Vanhusten liikunta

Säännöllinen liikunta on perusedellytys vanhuksen fyysisen toimintakyvyn säilyttämiseen sekä jo heikentyneen toimintakyvyn vahvistamiseen. Lihassoiman heikkeneminen vaikuttaa liikkumiseen sekä kaatumiseen, jolloin loukkaantumisriski kasvaa. Vanhusten tapaturmista yleisin onkin kaatuminen ja sen seurauksena syntyneet vammat. Pelko kaatumisesta saa vanhuksen karttamaan ulkoilua, etenkin talvella liukastumisen pelossa. Liikunta kuitenkin vahvistaa lihaksia ja liikuntaa harrastavien vanhusten riski saada lonkkamurtuma on 50 % liikuntaa harrastamattomien riskistä. Sen lisäksi, että liikunta ehkäisee fyysisen toimintakyvyn heikkenemistä, se myös virkistää mieltä ja ehkäisee siten masennusta. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 5-6.)

Elina Karvisen tekemässä tutkimuksessa kävi ilmi, että suurin osa palvelutaloissa asuvista vanhuksista piti liikuntaa hyödyllisenä, mielenterveyttä edistävänä ja toimeliaisuutta ylläpitävänä tekijänä. Vanhukset kertoivat, että heidän olonsa oli liikunnan jälkeen virkistynyt. Henkilökunnan mukaan liikunta lisäsi myös vanhusten kontakteja ja toi heidän elämäänsä sisältöä. Ulkoilua oli eräs haastatelluista kommentoinut osuvasti: ”Jokainenhan haluaa ulos!”. Osa vanhuksista nimesi myös syitä, miksi he haluavat ulkoilla. Motiiveiksi mainittiin mm. raitis ilma, poikkeaminen rutiineista, ihmisten tapaaminen, luonnon kokeminen, virkistyminen ja terveyden ylläpito. (Karvinen 1992, 84.)

3.2 Ihminen, luonto ja elpyminen

Kasvillisuudella on useiden tutkimusten mukaan myönteinen vaikutus ihmisen toipumiseen henkisestä rasituksesta, stressistä. Tunnetuimpia näistä tutkimuksista ovat Rachel ja Stephen Kaplanin tutkimukset, joiden mukaan ihminen uupuu ympäristössä, jossa joutuu koko ajan suuntaamaan tarkkaavaisuutensa ja keskittymisensä. Heidän tutkimuksissaan huomattiin, että uupumus lievenee

luonnonympäristössä, jossa huomio kiinnittyy mieltä kiehtoviin luonnon näkyisiin. Ihmisen kokemaan stressiin liittyy usein fyysisiä oireita, kuten mm. kohonnut verenpaine sekä negatiivisia tunnetiloja, kuten esim. masennusta. Kasvillisuuden läsnäolo edistää toipumista, ja sen seurauksena ihmisen toimintakyky ja tarkkaavaisuus tehostuu ja mieliala paranee. Tällainen elpyminen ei vaadi varsinaista oleskelua kasvillisuusympäristössä, sillä myös pelkkien luontokuvien tai vihreän ikkunanäkymän katseleminen edesauttavat toipumista. Kasvien katselun ja luonnossa oleskelun on myös todettu edistävän myönteisten tunteiden kehittymistä. (Puisto, puutarha ja ihmisen mieliala 1998, 10; Rappe ym. 2003, 24–26.)

Ympäristön elvyttävä vaikutus toteutuu, mikäli ympäristö tarjoaa mahdollisuuden irtaantua arkiympäristön vaatimuksista ollen samalla kiehtova ja yhteensopiva henkilön tarkoitusten kanssa. Tällöin yksilö voi keskittyä itseensä, pohtia ja selkeyttää ajatuksiaan. Elvyttävä vaikutus on myös erilaisilla mielipaikoilla, joita voi löytyä sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 54.)

Elvyttävän ympäristön ominaisuudet:

- 1. Järjestäytynyt, selkeä ja riittävän monimuotoinen.*
- 2. Ymmärrettävä, antaa riittävät vihjeet onnistuneelle toiminnalle ja liikkumiselle eikä uhkaa.*
- 3. Huomion kiinnittävä piirre/piirteitä, jotka ylläpitävät tarkkaavaisuutta ja mielenkiintoa, ihastuttavat ja vievät ajatukset pois arkisista asioista.*
- 4. Sisältää salaperäisyyttä ja piirteitä, jotka voidaan liittää henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan niin, että ympäristö saa yksilöllisen merkityksen.*
- 5. Vastaa kokijan aikomuksia ja valmiuksia eikä aseta liian kuormittavia vaatimuksia.*
- 6. Tarjoaa mahdollisuuden joko yksinoloon, toisten tarkkailuun tai yhdessäoloon.*

(Rappe ym. 2003, 32.)

KUVIO 2. Elvyttävän ympäristön ominaisuudet

3.2.1 Mielipaikat

Jokaisella ihmisellä on itselleen sopivia mielipaikkoja ja paikkoja voi olla useita eri tunnetiloihin. Mielipaikka koetaan yksityisenä tilana, jonne mennään olemaan rauhassa. Siellä voi selkiyttää ajatuksiaan ja asettaa asioita oikeisiin mittasuhteisiin. Mielipaikka on usein luonnon- tai viherympäristö, mutta se voi olla myös rakennettu ympäristö. (Salonen 2005, 81–82.)

Viheralueet ja lähiluonto ovat olennaisia päivittäisen elpymisen kannalta eritoten laitoksissa monen hengen huoneissa asuville ihmisille. Lähiympäristössä sijaitseva mielipaikka tarjoaa yksityisyyttä edes pienen hetken päivässä tai viikossa. Lähiympäristöön, kuten pihalle tai lähipuistoon tai -metsikköön, on helppoa lähteä, jos sinne pääsy on mahdollista. (Hyvän asumisen ja elämisen elementit 1998, 16-17.)

3.3 Puutarhaterapia

Puutarhaterapia perustuu ihmisen ja kasvien vuorovaikutukseen. Puutarhaterapialla pyritään joko parantamaan tai kuntouttamaan toimintakykyä, ennaltaehkäisemään toimintakyvyn heikkenemistä tai edistämään hyvinvointia. Terapiaan voi osallistua monella tasolla, sillä puutarhaterapian vaikutukset perustuvat kasvien passiiviseen tai aktiiviseen havainnointiin ja kasveihin liittyviin toimiin. Kasvien hoidossa voidaan huomioida toimintakyvyltään eritasoiset henkilöt, ja terapian haastavuutta voidaan lisätä henkilökohtaisten taitojen kehittyessä. (Rappe ym. 2003, 46–47.)

Vanhuksille suunnatun puutarhaterapian painopiste on toimintakyvyn ylläpidossa, vanhenemismuutosten hidastamisessa ja henkisessä virkistyksessä. Kasvien hoito antaa vanhuksille mahdollisuuden tuntea itsensä tarpeelliseksi ja olevansa hyödyksi. Samalla heidän mahdollisuutensa ymmärtää ja hallita ympäristöään kasvaa. Monipuolinen aistiympäristö herättää vanhuksissa muistoja, tunteita ja ajatuksia. Ikävät asiat unohtuvat omenapuiden kukintaa ihastellessa ja mieli rauhoittuu lapsuudesta tuttuja kasveja katsellessa. Kasvit voivat muodollaan, värillään ja

tuoksullaan tuoda mieleen muistoja ja mielikuvia sekä muistuttaa unohtuneista paikoista ja ihmisistä. (Rappe ym. 2003, 122-123.)

KUVIO 3. Puutarhanhoito ylläpitää toimintakykyä.

3.4 Esteettömyys

Rakennetun ympäristön esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. Lain 5 §:ssä säädetään alueiden käytön suunnittelulle tavoitteeksi muun muassa edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön luomista.

Esteetömyssä ympäristössä liikkumisesteinen henkilö voi liikkua tasavertaisena muiden kanssa. Liikkumisesteisiä ovat sellaiset henkilöt, joiden liikkumiskyky on heikentynyt tai rajoittunut iän, sairauden tai vamman vuoksi. Liikkumisesteisiä ovat mm.

- eläkeläiset ja vanhukset
- pitkäaikaissairaat
- aistivammaiset eli näkö- ja kuulovammaiset
- kehitysvammaiset
- raaja-amputoidut ja muut apuvälineitä käyttävät
- pyörätuolia käyttävät.

Lisäksi odottavat äidit sekä lastenvaunujen ja -rattaiden kanssa liikkuvat luokitellaan liikkumisesteisten joukkoon. (Verhe 1994, 11.)

Esteettömän suunnittelun ja rakentamisen avulla ympäristön tapaturma-alttius vähenee. Samalla kaikkien piha-alueita käyttävien liikkuminen alueella helpottuu. Vanhainkodin piha-alueita suunniteltaessa huomioidaan erityisesti henkilöt, joilla on ongelmia liikkumisen, toimimisen ja suuntautumisen kanssa. Monet vanhuksista käyttävät jonkinlaista apuvälinettä, rollaattoria, keppiä tai pyörätuolia. Apuvälineen lisäksi jotkut vanhuksista tarvitsevat myös avustajaa pihalla liikkuaan. Esteetön ympäristö edellyttää, että kulkuväylillä ja oleskelupaikoilla on riittävästi tilaa myös käyttäjille, jotka tarvitsevat apuvälineitä ja/tai avustajaa.

Hyvin suunniteltu ja esteetön ympäristö ylläpitää ja edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ja vähentää apuvälineiden tai avustajan tarvetta. Se pienentää tapaturmariskejä ja lisää omatoimisuutta. Esteetön ympäristö lisää ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä ja toimii kuntoutumista edistävän työn merkittävänä tukena. Se tarjoaa myös mahdollisuuksia ja tukea mielekkääseen tekemiseen. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 43.)

4 VANHAINKODIN PIHA-ALUEIDEN SUUNNITTELU

4.1 Suunnittelutavoitteet

Suunnittelun tavoitteena on luoda helposti hahmotettava, turvallinen ja viihtyisä piha-alue. Lähtökohtana ovat ensisijaisesti vanhainkodin asukkaat, joiden tarpeiden mukaan piha suunnitellaan. Henkilökunnalle piha on osa heidän työympäristöään. Pihalla voidaan normaalin toiminnan lisäksi esim. järjestää pieniä tapahtumia tai pitää kotieläimiä. Piha-alueelle voidaan myös sijoittaa sellaisia toimintoja, jotka parantavat vanhusten elämänlaatua ja toimintakykyä. Erilaisten käyttäjien lisäksi tulee pihan suunnittelussa huomioida alueella liikkuva saatto- ja huoltoliikenne sekä pelastusteiden mitoitukset. Nämä näkökulmat huomioiden piha-alueesta saadaan tarkoituksenmukaisella suunnittelulla käyttäjiään palveleva kokonaisuus. Suunnittelun keskeisiä teemoja ovat pihan esteettömyys, virikkeellisyys, vanhusten toimintakyvyn ylläpitäminen viherympäristön avulla ja viherympäristön elvyttävät ominaisuudet.

4.2 Piha-alueen toiminnot

4.2.1 Pysäköinti

Autolla vanhainkodille kulkevat henkilökunta, vieraat ja saattoliikenne. Pihassa tulee olla myös joitakin invapaikkoja ja pysäköintipaikalta tulee olla esteetön yhteys rakennusten pääsisäänkäynneille. Parkkipaikkoja tulee varata riittävästi henkilökunnalle, jotta vieraat eivät joudu pysäköimään autoaan kulkuväylille, jolloin liikkuminen piha-alueella vaikeutuu. Huoltoliikenne tarvitsee tilaa vain väliaikaista pysäköintiä varten. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 20.)

4.2.2 Oleskelu

Vanhukset käyttävät pihaa eniten kävelyyn, oleiluun ja tarkkailuun. Koska kaikki vanhukset eivät heikentyneen toimintakykynsä takia voi tai jaksaa kävellä kauaksi rakennuksesta, on rakennusten sisäänkäyntien läheisyyteen hyvä sijoittaa oleskelupaikkoja, joissa huonokuntoisempikin voi nauttia ulkoilmasta.

Oleskelupaikkoja on syytä olla useita, sillä valo-olosuhteet sekä ilman lämpötila muuttuvat päivän aikana, jolloin voi halutessaan siirtyä toiseen oleskelupaikkaan.

Oleskelupaikkoja on hyvä olla useita ja erilaisia senkin vuoksi, että toisissa voi seurustella porukalla ja toisiin voi vetäytyä omiin oloihinsa. Myös katettuja oleskelupaikkoja on hyvä olla, sillä ne tarjoavat koko päivän varjossa olevan tilan sekä mahdollisuuden nauttia ulkoilmasta sateellakin. Tärkeää on, että oleskelupaikka on suojaisa ja antaa vanhukselle virikkeitä mielenkiintoisten näkymien, aistien ja kasvillisuuden kautta. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 21; 34.)

Käytävien varrelle sijoitetaan levähdyspaikkoja siten, että niiden etäisyys toisistaan on korkeintaan 25 metriä. Levähdyspaikalta tulisi olla näköyhteys seuraavalle levähdyspaikalle. Tasaisin välimatkoin sijoitetut penkit rohkaisevat vanhusta liikkumaan kun hänellä on tiedossa, missä seuraava mahdollisuus pysähtyä ja levätä on. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 21.)

4.2.3 Liikuntamahdollisuudet

Vanhusten liikuntamahdollisuuksia voidaan lisätä esim. erilaisilla fysioterapeuttisilla ulkoliikuntavälineillä. Tällaisia ovat tasapainoa, koordinaatiota ja lihaskuntoa kehittävät välineet, kuten askelpuut tai -kivet sekä katkaistuista pölleistä tehdyt portaat tai polku. Lähialueelle voidaan rakentaa esteetön ulkoilu- tai luontopolku, jonka varrella on riittävästi lepopaikkoja. Piha-alueelle voidaan sijoittaa pieniä pelikenttiä esim. petankin pelaamista varten. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 41.)

4.2.4 Vieraat

Vanhainkodissa käy eri-ikäisiä vieraita tapaamassa omaisiaan tai ystäviään. Hyvällä suunnittelulla pihasta saadaan rakennettua sellainen, että siellä voi viettää aikaa myös omien vieraiden kanssa. Jos piha-alueesta suunnitellaan kiehtova, toiminnallinen kokonaisuus, lapsetkin viihtyvät ulkona. Hyvät liikkumismahdollisuudet saattavat houkutella omaisia viemään vanhuksen kävelyille, koska usein ulkoiluttajista on vanhainkodeissa pula. (Rappe ym. 2003, 120.)

4.3 Kulkuväylät

Kulkuväylät suunnitellaan esteettömiksi. Niiden mitoituksessa huomioidaan erikseen pääkäytävät sekä vaihtoehtoiset reitit. Pääkäytävien minimileveys on 2,5m, mikä soveltuu kunnossapitokalustolle ja ambulansseille. Vaihtoehtoisten reittien leveys määräytyy reitin käytön ja kunnossapidon mukaan. Leveyden pitää kuitenkin olla vähintään 1,2m, mikä mahdollistaa kahden ihmisen kohtaamisen ja apuvälineillä liikkumisen. Mikäli kulkuväylää käytetään myös pelastustienä, on sen leveyden oltava 3,5m ja kaarteissa tätä enemmän. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 26-27.)

Pääkäytävien pituuskaltevuus tulisi olla enintään 5%, mutta palvelutalojen pihoilla suositellaan myös 3% maksimikaltevuutta. Rinnakkaisreiteillä kaltevuus voi olla enemmän, sillä kaikkien kulkuväylien ei tarvitse olla täysin esteettömiä, jolloin ne antavat haastetta toimintakyvyn ylläpitoon. Kaltevuuden tulee kuitenkin olla vähintään 1%, jotta vesi saadaan poisjohdettua kulkuväylältä. Sivukaltevuuden tulee olla enintään 2%. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 26-27.)

Päällysteen on oltava kova, tasainen, kiiltämätön ja märkänäkin luistamaton. Pääkäytävillä suositetaan asfalttia, vaihtoehtoisilla reiteillä asfalttia, betonikiveä ja kivituhkaa. Rinnakkaisille reiteille voidaan asentaa materiaaliltaan vaihtelevia pintoja. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 26-27.)

4.3.1 Luontopolku

Vanhainkodin läheisyyteen voidaan rakentaa luontopolku, joka tarjoaa haasteita itsenäiseen ja mahdollisimman omatoimiseen ulkoiluun heikentyneestä toimintakyvystä huolimatta. Samalla polku johdattaa kulkijan luonnon ja luonnonilmiöiden havainnointiin, mikä virkistää mieltä. Luontopolun linjaus pyritään tekemään vaihtelevaan maastoon, jossa on erilaisia luontotyyppisiä tai -elementtejä, kuten esim. puro tai järvi. Erilaiset kasvit, eläimet ja näkymät tekevät reitistä kiinnostavan. (Verhe 1994, 123.)

KUVIO 4. Luontopolun varrella voi olla paljon koettavaa.

Polun linjauksessa tulee huomioida polun kaltevuus, joka ei saisi ylittää 5% ollakseen esteetön. Huolella rakennetun ja hyvin hoidetun luontopolun pinta on tasainen, luistamaton ja kova. Polku rakennetaan tasatusta, kovapintaiseksi jyrätystä soramurskeesta, jonka pintakerros on kivituhkaa, joka tiivistetään ja tasataan. Luontopolku voidaan rakentaa myös poikkisuuntaisista lankuista, mikäli reitillä on kosteita tai pehmeitä paikkoja. Ojien ja purojen ylityspaikkoihin voidaan rakentaa poikkilaudoitettu silta, joka varustetaan käsijohteilla ja tarvittaessa kaiteella. Esteettömän luontopolun leveyden tulee olla 1,8 m, kapeimmissa kohdissa vähintään 1,2 m. Vanhuksille suunnitellun luontopolun pituudeksi suositellaan 300-1500 m. Lyhyelläkin polulla tulee olla riittävästi levähdyspaikkoja

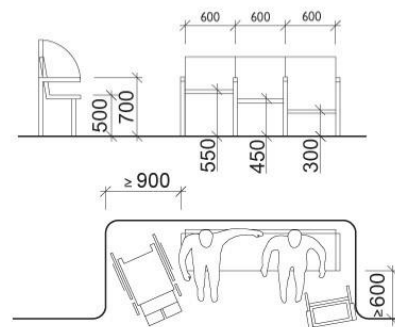

sekä oikoteitä paluuta varten. Levähdyspaikat sijoitetaan maisemallisesti ja luonnon tarkkailun kannalta tärkeisiin paikkoihin. (Verhe 1994, 123-127.)

4.4 Kalusteet

Kalusteiden valinnassa tulee huomioida vanhusten heikentynyt toimintakyky sekä mahdollisten apuvälineiden käyttö. Penkkejä tulee sijoittaa valo-olosuhteiltaan erilaisiin paikkoihin, jotta on mahdollista valita varjainen tai aurinkoinen istumapaikka. Penkkien tulee myös sijaita siten, että istuessa on mahdollisuus seurata toimintaa tai levähtää rauhassa. Penkin viereen tulee varata tilaa pyörätuolia tai lastenvaunuja varten, jotta ne eivät olisi muiden liikkujien tiellä kulkuväylällä. (Verhe 1994, 61.)

Kalusteita sijoitetaan saattoliikenteen odotuspaikoille, kulkuväylien varteen sekä oleskelualueille. Kalusteiden tulee olla tukevia ja paikallaan pysyviä. Penkkien ja tuolien istuinkorkeuden tulee vaihdella, jotta myös jäykkälonkkaisten ja -polvisten on helpompi istua sekä nousta penkiltä. Vanhuksille suunnitelluissa istuimissa tulee myös istuimen lisäksi olla käsivet ja selkänoja. Pöytien ääreen tulee kaikilla olla mahdollisuus, myös pyörätuolia käyttävillä, päästä istumaan. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 36.)

KUVIO 5. Penkeissä ja tuoleissa tarvitaan vaihtelevia korkeuksia. (RT 09-10884)

4.5 Valaistus

Alueen valaistuksen tulee olla häikäisemätön, tasainen ja riittävän voimakas. Tärkeimmät valaistavat kohteet ovat kulkuväylät, oleskelualueet sekä sisäänkäynnit. Hyvä valotaso yleisvalaistuksessa on 10-30 luksia ja toiminnallisesti tärkeillä alueilla, kuten luiskissa ja portaissa 20-50 luksia. Riveihin sijoitetut valaisimet toimivat optisen ohjauksen tavoin. Pääkäytävillä valaisinpylväät ovat yleensä 4-5m korkuisia. Alueella voidaan käyttää myös kohdevalaistusta sekä varautua erikoisvalaistuksiin, kuten esim. jouluvalaistukseen. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 22.)

4.6 Kasvillisuus

Piha-alueen kasvillisuutta suunniteltaessa huomioidaan olemassa oleva kasvillisuus ja pyritään hyödyntämään sitä mahdollisuuksien mukaan. Olemassa olevia, erilaisia luontotyyppisiä voidaan säilyttää ja jalostaa, tai niitä voidaan myös luoda. Piha-alueen kasvillisuus koostuu helppohoitoisista ja kestävästä kasvilajeista sekä perinteisistä puutarhakasveista. (Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje 2004, 22.)

Kasvillisuuden tehtävät ovat

- tilojen muodostaminen
- vuodenaikojen vaihtelun ilmentäminen
- elämykset, aistikokemukset
- suojaa tuulelta, paahteelta ja toimii näkösuojana
- koristeellisuus.

Häggman-Laitilan ja Kotilaisen tutkimuksessa ”Tämäkö on nyt sitten se paras ratkaisu? Uudentyyppiset ja perinteiset pitkäaikaishoidon tilat vertailussa.” (Stakes Raportteja 202, Helsinki 1997) on haastateltu monia pitkäaikaishoidossa olevia vanhuksia. Eri yksiköissä haastateltujen käsitykset hoitolaitoksen sijainnista ja pihasta olivat yhtenäiset. Luonnon läheisyyttä kaivattiin, mutta itse pihan ei

toivottu olevan luonnonvarainen. Pihalle kaivattiin pensaita, kukkaistutuksia ja puita, joiden ”elämää” voisi seurata samaan tapaan kuin kotona ollessa. Erityisesti kaivattiin marjapensaita, sireeni- ja ruusupensaita sekä koivuja että omenapuita. (Häggman-Laitila & Kotilainen 1997, 118-119.)

KUVIO 6. Ruusut ja omenapuut ovat perinteisiä puutarhakasveja.

Erilaiset kasvit houkuttelevat piha-alueelle lintuja ja hyönteisiä, jolloin pihalla voidaan havainnoida myös niiden elämää. Istutuksissa tulee välttää kasveja, jotka ovat allergisoivia tai myrkyllisiä. Allergisoivia kasveja ovat koivut, lepät, pajut, saarnivaahterat, pujot, ratamot, suolaheinät ja nurmikat.

4.6.1 Kasvien hoito

Piha-alueella tulee olla erilaisia istutusalueita, jotta toimintakyvyltään erilaiset vanhukset voivat halutessaan osallistua kasvien hoitoon. Koristekasvien hoidon ohella tulee olla mahdollisuus pienimuotoiseen hyötykasvien viljelyyn. Istutuspenkkien suunnittelussa tulee huomioida vaihteleva työskentelykorkeus. Istutuspenkkejä voidaan korottaa, jotta niitä voi hoitaa seisten kumartumatta tai istuen. (Verhe 1994, 83-85.)

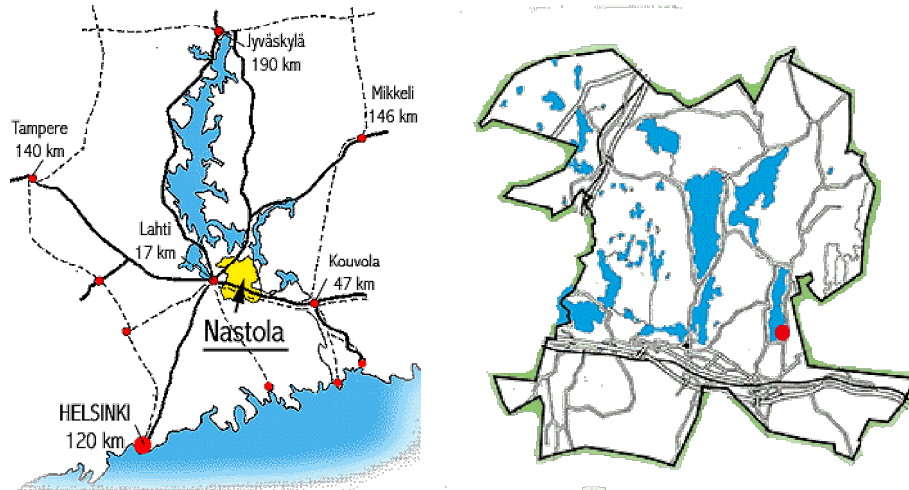
4.7 Ikkunanäkymät

Ikkunoista uloskatseilu on tärkeää ja mieluista ajanvietettä vanhuksille, etenkin niille, jotka eivät voi oleskella ulkona säännöllisesti tai ollenkaan. Mielekkäät ikkunanäkymät ovat erityisen tärkeitä vanhuksille, jotka oleskelevat enimmäkseen yksin omassa huoneessaan. Kauniin ilman ihaileminen sisällä voi houkutella asukkaita nauttimaan ulkoilmasta. (Häggman-Laitila & Kotilainen 1997, 76-78.)

Ikkunan kautta vanhus voi tarkkailla ajan kulumista, vuodenaikojen vaihtumista, tarkkailla eläimiä, ihmisiä ja liikennettä. Avoimen ikkunan tai tuuletusikkunan kautta kuuluu myös lähiympäristön ääniä. Ympäristön elämää voi tarkkailla myös parvekkeelta, jonne pääsevät helposti myös vanhukset, jotka tarvitsevat apuvälineitä liikkuaan. Uloskatseilu yhteisissä tiloissa antaa virikkeitä vanhusten väliseen keskusteluun. Juttua voi riittää moneksi kerraksi esimerkiksi pihan lampaista ja muista eläimistä tai parkkipaikalla olevista autoista. (Häggman-Laitila & Kotilainen 1997, 76-78.)

5 MANNAKODIN PIHA-ALUEEN INVENTOINTI

5.1 Suunnittelualue

KUVIO 7. Suunnittelualan sijainti. (Nastolan kunta)

Suunnittelualue sijaitsee Nastolan Uudessakylässä, Heinolantien varressa. Etäisyys Nastolan kaupallisesta keskuksesta Rakokivestä on n. 7,5 km ja Lahdesta n. 25 km. Suunnittelualue rajautuu päärakennuksen itäpuolella läheiseen peltoon sekä hevosaitaukseen. Päärakennuksen länsipuolella suunnittelualue rajautuu Sylvöjärven rantaan sekä etelässä kunnan matonpesupaikalle ja uimarannalle vievään Kuoppalantiehen. Pohjoisessa alue rajautuu metsäiseen mäkeen. Suunnittelualan rajaus on esitetty liitekartassa (LIITE 6).

Suunnittelualue on maastoltaan vaihtelevaa. Päärakennuksen itäpuoli on tasaista, pohjoispuoli mäkiä ja länsipuoli on loivasti järven viettävää rinnettä. Rakennukset ovat n. 85 metrin korkeudella meren pinnasta järven pinnan ollessa 74,4 metriä. Pohjoispuolella oleva mäki nousee 100 metrin korkeuteen.

KUVIO 8. Peruskartta alueesta. (Maanmittauslaitos)

5.2 Mannakodin historia ja nykytilanne

Nastolan kunnalliskoti rakennettiin vuonna 1936 Uuteenkylään Kuoppalan tilalle, entiselle Toivonojan kartanon torpalle, jonka Nastolan kunta oli ostanut vuonna 1928. Se korvasi vanhan kunnalliskodin, jonka tilat olivat käyneet ahtaiksi ja epäsopiviksi. Alkuaikoina kunnalliskoti toimi yhteistyössä Kuoppalan tilan kanssa, ja kunnalliskodin hoidokit tekivät töitä maatilalla elintarvikkeita vastaan. Kunnan työntekijöiksi kunnalliskodin asukkaista ei kuitenkaan ollut, sillä suurin osa

KUVIO 9. Mannakodin päärakennus.

hoidokeista oli sairaita sekä henkisesti että fyysisesti, ja monet olivat myös iäkkäitä. Kunnalliskotiin hakeutui myös kodittomia sekä naisia, jotka odottivat aviotonta lasta. (Mäkelä 1991, 533-535.)

Kunnallinen vanhainkoti toimi vuoteen 1997 asti, jonka jälkeen tilat jäivät tyhjiksi. Nykyisin entisen kunnalliskodin tiloja vuokraa Manna ry, joka on vuonna 1996 perustettu palvelujärjestö. Kunnallinen vanhainkoti sai nimekseen Mannakoti ja toiminta aloitettiin vuonna 1997. Yhdistyksen toiminnan tavoitteena on tukea ja kehittää yksilön sekä perheiden arkielämässä selviytymistä eri ikäkausina. Yhdistyksellä on 19 dementia-asumisen paikkaa, 22 tehostetun palveluasumisen paikkaa ja 2 tuetun asumisen paikkaa. Mannakodin asukkaat ovat pääosin vanhuksia, jotka eivät enää selviydy itsenäisesti tai kotiavun turvin omassa kodissaan, mutta jotka eivät myöskään tarvitse varsinaista laitoshoidoa. Asumispalvelujen lisäksi Manna ry tarjoaa tuki-, hoiva- ja hoitopalveluita.

KUVIO 10. Mannakodin kotieläinpihan eläimiä.

Kesäisin Mannakodin pihapiirissä toimii kotieläinpiha sekä luontokeskus. Yhdistys on järjestänyt vuosien mittaan useita leirejä, mm. eläintenhoito- ja luontoleirejä. Myös Nastolan musiikkikoulu on kesäisin pitänyt musiikkileiriä Mannakodilla.

5.3 Inventoinnit

5.3.1 Rakennukset

Mannakodin ympäristöön kuuluu useita rakennuksia, joita ovat päärakennuksen lisäksi työväen asunto, talli, riihi, sikala, sementtitiilinavetta ja makasiini, jotka rakennettiin 1930-luvulla ennen päärakennusta. Vuonna 1936 valmistuneen päärakennuksen viereen rakennettiin 1950-luvulla mielisairasosasto, B-sairaala. Päärakennusta on sittemmin laajennettu matalalla siipiosalla. Päärakennus on arkkitehtuuriltaan pelkistetty ja klassistisvaikutteinen, B-sairaala taas ajalleen tyypillinen funktionaalinen rakennus. Mannakoti on vanhana laitospäristönä luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi. (Mäkelä 1991, 534-535; Wager 2004, 91.)

KUVIO 11. Laitosrakennukset. Vasemmalla päärakennus, oikealla B-sairaala.

KUVIO 12. Vanhan pihapiirin rakennuksia.

Päärakennuksen takapihan puolelle on sisäänkäyntien yhteyteen rakennettu kuistimaisia rakenteita, jotka eivät sovi yhteen rakennuksen tyylin kanssa. Päärakennuksen eteläpäätyyn on myös rakennettu rakennuksen tyyliin sopimaton aita, joka rajautuu rakennuksen molemmilta nurkilta avokalliosaarekkeeseen. Aitauksen sisäpuolelle ovat Mannakodin asukkaat saaneet itse rakentaa terrassin.

KUVIO 13. Uusia puisia rakenteita, jotka eivät sovi rakennuksen tyyliin.

5.3.2 Maisema

Mannakoti sijaitsee kauniissa luonnonmaisemassa Sylvöjärven rannalla. Nastolan itäosassa maisemaa leimaa pohjois-eteläsuuntaisuus, joka näkyy eritoten pitkittäissuuntaisissa järvissä, kuten Sylvöjärvessä. Maisema on hyvin vaihtelevaa, mikä johtuu alueen syntyhistoriasta jääkauden loppuvaiheessa. Maisemakuvassa vuorottelevat pienet, mäkiiset viljelyalueet, vesistöt ja metsäiset, erämaaluontoiset kallioselänteet. Uudessakylässä on ollut kyläasutusta jo varhain ja vanhat tielinjaukset ovat säilyneet mutkittlevina ja maastonmuotoja mukailevina. Nykyinen Heinolantie on ollut merkittävä etelä-pohjoissuuntainen tie, joka aikoinaan oli yhdystienä Ylisen-Viipurintien haarojen välillä. Maisemallisesti alue on merkittävä, sille se kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen Uudenkylän kulttuurimaisemaan ja järven vastakkaisella rannalla sijaitsee Toivonojan kulttuurimaisema. (Aarrevaara, Uronen & Vuorinen 2006, 45, 61-63.)

KUVIO 14. Perinteistä maanviljelysmaisemaa Nastolan Uudessakylässä. Mannakoti näkyy kuvan keskellä.

Mannakodin rakennukset sijoittuvat peltoaukean ja metsäisen mäen reunavyöhykkeeseen, josta maasto laskee Sylvöjärveen. Päärakennuksen länsipuolella on niittymäinen rinne, jonka ansiosta laitosrakennusten ja järven väliin jää avoin tila. Alueen rantavyöhyke on vesakoitunut ja puut peittävät järvinäkymän päärakennukselta katsottaessa. Mannakodin alueella on tehty perinnemaiseman kunnostusta EU-projektin voimin vuosina 2002-2004. (Dufva, Meriluoto & Oijala 2004, 106.)

KUVIO 15. Sylvöjärvi.

5.3.3 Maaperä

Suunnittelualueen pintamaalaji koostuu suurimmaksi osaksi savesta ja hiesusta. Alueen eteläreunan metsäsaareke ja pohjoisessa sijaitseva mäki ovat hiekkaa ja moreenia. Alueella on paljon kallioisia kohtia ja monin paikoin kallio on näkyvissä, kuten esim. päärakennuksen eteläpuolella olevalla avokalliolla.

Mannakodin piha-alueella on hoidettuja viheralueita, jotka ovat pääosin nurmea, muutamaa pensasta ja perennapenkkiä lukuun ottamatta. Päärakennuksen sisäänkäynnin vieressä kasvaa imukärhivilliviini (*Parthenocissus quinquefolia*) pitkin rakennuksen seinää. Piha-alueella on useita yksittäisiä komeita koivuja sekä mäntyjä. Hoidetuilla alueilla on puita jouduttu kaatamaan, mutta niiden kannot on jätetty poistamatta. Kantoja on suhteellisen paljon ja ne haittaavat nurmi- ja istutusalueiden hoitoa.

Päärakennuksen idänpuoleinen piha on vanhaa peltoa, joka on sittemmin nurmetettu ja jonka tilalle on istutettu omenatarha sekä marjapensaita. Nurmialueen eteläpään on istutettu kuusirivi, josta on ilmeisesti tarkoitus kasvattaa kuusiaita. Kasvaessaan suureksi kuusiaita kuitenkin peittää kauniin peltonäkymän etelään. Päärakennuksen eteläsivulla kohoaa avokalliomuodostelma, jonka kyljessä kasvaa kaunis, suurikokoinen pihlaja. Kasvillisuusinventointi ja maisema-analyysi löytyvät liitteistä (LIITE 4, LIITE 5).

KUVIO 18. Etupihan hyötytarhassa kasvaa marjapensaita sekä omenapuita.

5.3.4 Tiet ja liikenne

Mannakodin piha-alueen tiestö ja pysäköintipaikat ovat hiekka- ja sorapohjaisia. Alueella ei ole käytetty sidottuja päällysteitä. Heinolantieltä Mannakodille kääntyvä tie johtaa kummankin Mannakodin laitospäärakennuksen edustalle asti. Nykyiset pääkulkuväylät toimivat myös pelastustiesteinä. Alueen ajoliikenne koostuu henkilökunnan liikenteestä sekä saatto- ja huoltoliikenteestä.

Pysäköintialueita on kaksi, mutta päärakennuksen lähellä olevaa pysäköintialuetta on laajennettu tien toiselle puolelle, mäen kupeeseen. B-sairaalan edustalla on oma pieni pysäköintialue, joka ilmeisesti on kuitenkin vähäisellä käytöllä, sillä sen toiseen päähän on sijoitettu ulkokalusteita. Pysäköintialueita käyttävät ensisijaisesti henkilökunta ja Mannakodin vierailijat. Huoltoliikenne ajaa pääsääntöisesti päärakennuksen pohjoissiiven huolto-ovelle, jossa on sille varattua tilaa. Huoltoliikenne ei siten pysähtymisen aikana haittaa alueen muuta liikennettä.

KUVIO 19. Päärakennuksen pysäköintipaikat.

Alueen pohjoisosassa sijaitsevassa metsässä kulkee polkuja, jotka ovat tavallisia, kapeita metsäpolkuja, jotka eivät nykyisellään sovellu Mannakodin asukkaiden käyttöön.

5.3.5 Toiminnot ja kalusteet

Mannakodin piha-alueen nykyiset oleskelupaikat sijaitsevat sisäänkäyntien läheisyydessä, ja ne koostuvat lähinnä penkeistä ja tuoleista. Kummankin rakennuksen takapihalla on grillipaikka, jotka molemmat ovat sekaisia ja jäsentymättömiä, ollen siten irrallisia elementtejä muusta ympäristöstä. Piha-alueella on useita tomutus- ja kuivaustelineitä, joista osa on huonossa kunnossa. Nykyiset toiminnot ja niiden sijainnit on esitetty karttaliitteessä (LIITE 6).

KUVIO 20. Nykyiset grillipaikat ovat epäsiistejä.

Piha-alueella on puinen jätekatos sekä puinen postilaatikkoteline, jotka ovat muutaman vuoden vanhoja. Oleskelualueiden kalusteet ovat pääsääntöisesti puisia, mutta myös muovituoleja on käytössä. Mannakodin piha-alueella on kaksi pihakeinua, joista toinen sijaitsee päärakennuksen edustalla ja toinen rakennusten välillä olevan tien vieressä. B-sairaalan etupihan reunalla on vanha pyöräkatos, joka on huonossa kunnossa ja rumentaa muuta ympäristöä. Päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsee lipputanko, infotaulu, muutama opaste sekä koristeaiheita. Opasteet ja kyltit ovat keskenään eri tyyliisiä ja eri materiaaleista valmistettuja. Myös alueen valaisimet ovat eri tyyliisiä keskenään.

KUVIO 21. Päärakennuksen etupihan kalusteita.

KUVIO 22. Pihan nykyisiä kalusteita ja rakenteita.

5.4 Analyysi

Mannakodin piha-alue on säilynyt suhteellisen rakentamattomana huolimatta alueen useita vuosikymmeniä kestäneestä käytöstä. Tällä hetkellä piha-alueesta vain pieni osa on asukkaiden käytössä eikä alueella liikkuminen ole esteetöntä vanhuksille. Yksi syy piha-alueen toiminnallisiin puutteisiin on rakennusten sijainti rinteessä ja koska alueella ei ole tehty suurempaa maastonmuotoilua, ainoat tasaisemmat alueet ovat rakennusten ympärillä. Päärakennuksen edustalla on tasaista maata, jota voitaisiin kehittää Mannakodin asukkaiden käyttöön soveltuvaksi alueeksi. Maastonmuotoilulla voidaan huomattavasti vaikuttaa pihan käytettävyyteen luomalla uusia kulkuväyliä ja viheralueita. Piha-aluetta tuleekin kehittää toiminnalliseksi ja turvalliseksi, jotta asukkaat kiinnostuvat ulkona liikkumisesta aiempaa enemmän.

Mannakodin sijainti kauniissa luonnonmaisemassa luo hyvät puitteet suunnittelulle. Järvinäkymän avaaminen on tärkeä toimenpide, joka vaikuttaa merkittävästi nykyisiin näkymiin. Luonnonläheisyyttä voidaan hyödyntää elvyttävänä tekijänä ja alueelle voidaan rakentaa asukkaiden oma istutusalue, jonka hoitaminen tukee sekä fyysistä että henkistä toimintakykyä.

6 MANNAKODIN PIHA-ALUEEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

6.1 Tavoitteet

Mannakodin piha-alueen kehittämissuunnitelman tavoitteena on luoda toiminnallinen, esteetön ja mielekäs ympäristö vanhuksille, muut alueen käyttäjät huomioiden. Suunnitelmassa on erityisesti kiinnitetty huomiota alueen sijaintiin vanhassa kulttuuriympäristössä sekä luonnon vahvaan läsnäoloon.

Piha-alue on jaettu erilaisiin toimintoihin, jotka luovat vanhuksille uudenlaisia pihan käyttömahdollisuuksia ja jotka houkuttelevat aiempaa enemmän liikkumaan ja oleskelemaan ulkona. Piha-alueen viihtyisyyden tarkoituksena on houkutella myös omaisia viettämään aikaa vanhuksen kanssa ulkona.

6.2 Yleiset suunnitelmaratkaisut

6.2.1 Maastonmuotoilu

Maastonmuotoilua pyritään tekemään mahdollisimman vähän, sillä alueella halutaan säilyttää nykyinen, luonnollisen näköinen ympäristö. Maastonmuotoilua joudutaan kuitenkin tekemään, jotta piha-alueelle saadaan luotua enemmän mahdollisuuksia itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen ja toimimiseen. Maastoa muotoillaan uudelleen B-sairaalan etupihalla, jonne rakennetaan pieni rinnekatsomo sekä laitosrakennusten välisessä rinteessä, jonne rakennetaan tukimuurein rajattuja istutusalueita sekä uusia kulkureittejä. Suunnittelualueen kuivatus hoidetaan pintojen kallistuksilla, joihin tulee kiinnittää erityistä huomiota pinnoitetuilla alueilla.

6.2.2. Kulkuväylät ja pysäköinti

Kulkuväylät on suunniteltu siten, että ne ovat turvallisia sekä riittävän leveitä, jotta niillä voi kulkea myös apuvälineiden kanssa. Suunnittelussa on huomioitu kulkuväylien hahmotettavuus ja selkeys. Kulkuväyliä on erilaisia, ja ne tarjoavat vaihtoehtoja niin reitin pituuden kuin rasittavuuden suhteen. Uudet rakennettavat kulkuväylät on suunniteltu ja mitoitettu ainoastaan jalankululle. Vanhat kulkuväylät toimivat edelleen alueen pääreitteinä.

Päärakennuksen lähellä olevaa erillistä autojen pysäköintipaikkaa on laajennettu ja B-sairaalan edustalla oleva pysäköintipaikka on poistettu kokonaan. Tällä ratkaisulla pyritään parantamaan alueen turvallisuutta vähentämällä alueen sisäistä liikennettä, lukuun ottamatta huolto- ja saattoliikennettä. Näin ollen jalankulkua ja ajoreittejä ei ole tarpeen erotella toisistaan, mikäli saatto- ja huoltoliikenteen käyttämät pääväylät ovat riittävän leveitä. Huoltoliikenne on suhteellisen vähäistä ja rajoittuu päärakennuksen yhteyteen. Pysäköintiä käyttävät pääsääntöisesti Mannakodin työntekijät ja vierailijat.

6.2.3 Kasvillisuus

Kasvillisuuden suunnittelussa on huomioitu olemassa oleva kasvillisuus, jota säilytetään mahdollisimman paljon. Suunnittelualueelle valituissa kasvilajeissa on pyritty huomioimaan kasvien kasvutapa, väri, mahdollinen kukinta sekä myrkyttömyys. Kasvillisuuden avulla tuetaan uusien aistikokemusten syntymistä muotojen, tuoksujen ja värien myötä. Myös vuodenaikojen vaihtelun näkymistä ympäristössä on pyritty korostamaan kasvivalinnoilla. Koska Mannakoti sijaitsee perinteisessä kulttuurimaisemassa, koostuu kasvivalikoima pääsääntöisesti monivuotisista perinne- ja luonnonkasveista, jotka soveltuvat hyvin maaseudun kulttuuriympäristöön. Erilaisia hyötykasveja on myös käytetty, kuten esim. omenapuita (*Malus sp.*). Kasvillisuudella on rajattu eri toimintoja, ja sitä on käytetty erilaisten tilavaikutelmien luomiseen. Samalla on kuitenkin huolehdittu

tärkeiden näkymien säilymisestä. Luettelo suunnittelualueelle sopivista kasveista on liitteenä (LIITE 1).

Omatoiminen kasvien hoito on monelle mielekästä puuhaa, mutta usein myös virkistävää. Kasvien hoito vaatii tavoitteiden asettamista ja tarjoaa niin onnistumisia kuin pettymyksiäkin. Piha-alueelle on suunniteltu asukkaille oma istutusalue, jolla asukkaat voivat halutessaan viljellä sekä hyöty- että koristekasveja.

KUVIO 23. Punaherukka on maukas hyötykasvi.

6.2.4 Toiminnot

Suunnittelualueelle on sijoitettu erikokoisia oleskelualueita, ja niiden sijoittelussa on huomioitu vaihtuvat valo-olosuhteet, tuulisuus sekä viihtyisyys.

Istuskelumahdollisuudet eivät rajoitu pelkästään rajattuihin oleskelualueisiin, vaan piha-alueella on runsaasti erillisiä penkkejä, jonne voi mennä rauhassa yksinkin istumaan ja mietiskelemään. Yhteiset oleskelualueet on sijoitettu lähelle rakennuksia, jotta huonokuntoisillakin vanhuksilla on mahdollisuus viettää aikaa ulkona. Alueella on myös yksi katettu oleskelualue, jonka suojissa voi istua paahtaisenakin päivänä.

Suunnittelualueelle rakennetaan istutusalueita, joita Mannakodin asukkaat voivat halutessaan hoitaa. Istutusalueet on suunniteltu siten, että kasveja voidaan hoitaa myös istuen tai seisoen. Piha-alueelle sijoitetaan muutamia fysioterapeuttisia ulkoliikuntavälineitä, joita voivat asukkaiden lisäksi käyttää Mannakodissa vierailevat lapset. Suunnittelualueelle rakennetaan myös pienehkö pelikenttä, joka on tarkoitettu mm. petankin ja mölkyn pelaamiseen. Koska Mannakodilla käy lapsiryhmiä eri vuodenaikoina, rakennetaan piha-alueelle uusi grillipaikka, joka palvelee myös Mannakodin asukkaita.

Mannakodin piha-alueelle rakennetaan pieni muistopaikka, jossa asukkaat voivat halutessaan käydä sytyttämässä kynttilän edesmenneelle ystävälle tai sukulaiselle. Muistopaikan tarkoituksena on antaa Mannakodin asukkaille mahdollisuus hiljentyä hetkeksi ja muistella edesmenneitä lähimmäisiään, mikäli he eivät esim. hautausmaan kaukaisen sijainnin takia pääse käymään läheistensä haudoilla.

6.2.5 Rakenteet, kalusteet ja valaisimet

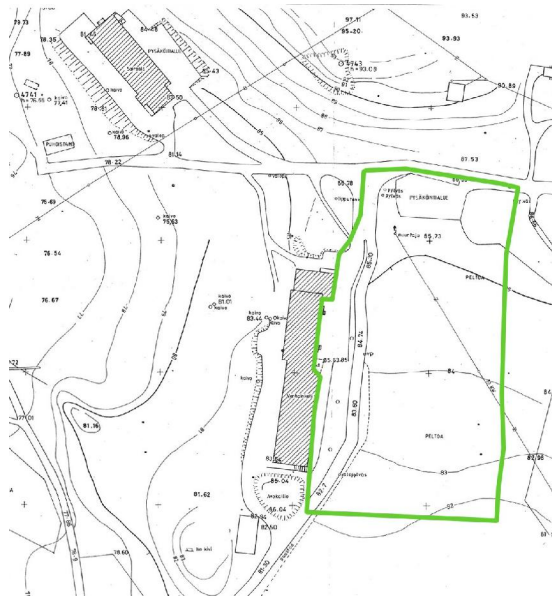
Alueelle sijoitetaan uusi pyöräkatos, joka rakennetaan jätekatoksen viereen. Kalusteita uusitaan ja yhdenmukaistetaan, ja niiden valinnassa huomioidaan käyttäjien tarpeet. Alueelle hankitaan uusia kuivaus- ja tomutustelineitä, jotka sijoitetaan vähemmän käytetyille alueille, kuten B-sairaalan järvenpuoleiselle sivulle. Piha-alueelle rakennetaan uusien oleskelupaikkojen yhteyteen puisia pergoloita sekä pieni rinnekatsomo esityksiä ja tapahtumia varten. Rakennusten välissä oleva rinne muutetaan käyttöön rakentamalla tukimuureja, joilla rinnettä saadaan hieman porrastettua.

Pihan kulkuväylien päällysteenä käytetään kivituhkaa, joka sopii maalaismaisemaan paremmin kuin asfaltti. Oleskelualueiden pintamateriaalina käytetään betonikiveystä. Kiveyksen avulla oleskelualueet rajautuvat selkeästi muusta ympäristöstä omiksi alueikseen.

Tärkeimpien kulkureittien varrelle asennetaan kaiteet, jotka helpottavat huonokuntoisten vanhusten liikkumista alueella, eritoten talvisin. Myös luiskiini ja portaisiin asennetaan tarvittavat kaiteet. Pääkulkuväylät valaistaan hyvin, jotta alueella voidaan liikkua turvallisesti myös pimeän aikaan.

6.3 Suunnitelmaratkaisut osa-alueittain

6.3.1 Päärakennuksen etupiha

KUVIO 24. Suunnitteluosa-alueen sijainti, päärakennuksen etupiha.

Päärakennuksen edustalle rakennetaan edustavampi pihakokonaisuus, jossa Mannakodin asukkaat voivat viettää aikaa itsenäisesti, vieraidensa kanssa tai henkilökunnan avustamana.

Kulkuväylät on suunniteltu siten, että oman reittinsä voi suunnitella oman jaksamisensa mukaan. Tärkeää on levähdyspaikkojen määrä ja sopiva etäisyys toisistaan, jotta niitä on riittävästi reittien varrella. Kulkuväylien pinnoite on kivituhkaa, joka sopii kaikille pihan käyttäjille. Vanha tie säilytetään traktoreita ja muuta huoltoajoa varten lähes entisellä paikallaan. Tie tasoitetaan ja pinnoitetaan uudelleen.

Päärakennuksen seinustan viereen rakennetaan perennapenkki, joka tuo väriä ja uutta muotoa sisäänkäynnin edustalle. Vanha villiviiniköynnös (*Parthenocissus quinquefolia*) säilytetään etenkin komean syysvärinsä takia. Sisäänkäynnin edustalla voidaan kesäisin pitää ulkokalusteita, ja mahdollisesti nauttia aamukahvit ulkona silloin tällöin. Alueelle rakennetaan ympyrän muotoinen suihkulähde, jota reunustaa kesäkukkakehä. Vesiaihe toimii katseenkiinnittäjänä ja alueen keskipisteenä. Sen ympärille rakennetaan neljä pergolaa, jotka johdattavat käytävänomaisesti vesiaiheelle. Pergolaympyrän istutukset koostuvat pääosin pensaista ja pienistä puista sekä köynnöksistä, jotka tuetaan kasvamaan pergoloihin. Pensaiden ja puiden juurelle voidaan istuttaa mukula- ja sipulikasveja, jotka kukkivat aikaisin keväällä, kuten esim. krookuksia (*Crocus vernus*). Istutuksissa käytetään myös havukasveja, jotka tuovat väriä myös talviseen pihaan.

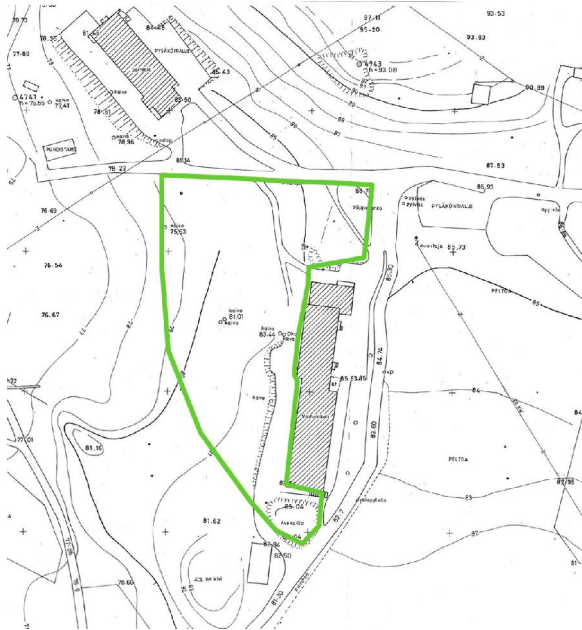
KUVIO 25. Havukasvit ovat vihreitä ympäri vuoden.

Pergolaympyrän molemmin puolin rakennetaan toiminnallinen piste, jonne sijoitetaan fysioterapeuttinen ulkoliikuntaväline, kuten esim. pölliportaat. Näitä aktiivisen toiminnan paikkoja ympäröivät pensasistutukset, jotka rajaavat ne omiksi alueikseen kulkureiteistä.

Päärakennuksen etupihaa reunustaa omenapuukehä, joka ilmentää vuodenaikojen vaihtelua kukkimalla keväisin ja tuottamalla satoa syksyisin. Omenapuiden katveeseen pystytetään pieni patsas, joka on samassa linjassa vesiaiheen kanssa ja toimii siten mielenkiintoisena kiintopisteenä jo ensimmäiseltä pergolalta katsottaessa. Omenapuukehä rajaa Mannakodin asukkaiden käytössä olevan piha-

alueen selvästi omaksi alueekseen muusta ympäristöstä ja viereisestä hevospaitauksesta.

6.3.2 Rinne

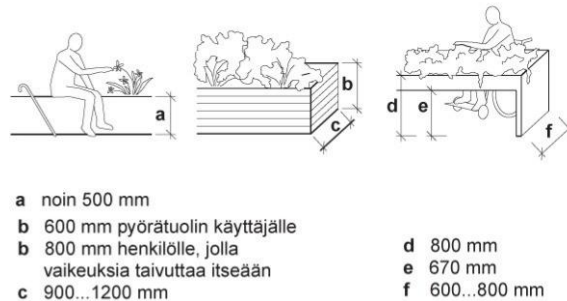

KUVIO 26. Suunnitteluosa-alueen sijainti, rinne.

Rakennusten välillä olevaan loivaan rinteeseen tasataan pieni hiekkakenttä, jota voidaan käyttää mm. petankin ja mölkyn pelaamiseen. Kentälle istutetaan kuitenkin puita, jotka eivät estä kentän käyttöä, vaan tuovat kesäisin lehvästöllään varjoa muuten paahteiselle paikalle. Sopiva laji on esim. perinteinen kotipihlaja (*Sorbus aucuparia*), jota kasvaa piha-alueella jo ennestään, ja jota voidaan kasvattaa myös runkopuuna. Päärakennuksen läheisyyteen sijoitetaan grillipaikka, joka palvelee niin Mannakodin asukkaita kuin lapsiryhmiä, jotka käyvät Mannakodilla leireillä ja erilaisissa tapahtumissa. Grillipaikan sijainti pysyy lähes entisellään, lähellä päärakennuksessa olevaa kerhotilaa, joka on tarkoitettu lapsiryhmien käyttöön.

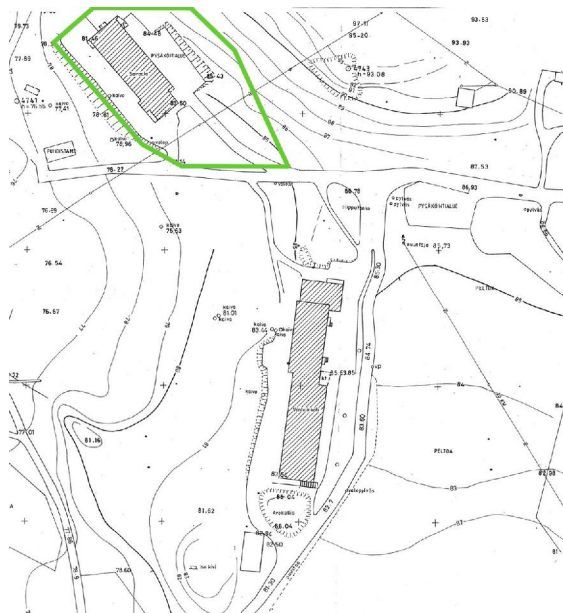
Asukkaiden käyttöön tarkoitetut istutusalueet on sijoitettu tukimuurein kevyesti porrastettuun rinteeseen, jossa kasveja voi hoitaa myös istuma-asennossa. Tukimuurit rakennetaan luonnonkiviharkoista tai luonnonkiveä muistuttavista betonisista tukimuurikivistä. Tukimuurin korkeus on 50-60 cm niillä kohdin, joissa

kasveja halutaan hoitaa istuma-asennossa. Tukimuurin korkeus kuitenkin vaihtelee, koska niiden reunat häivytetään maastonmuotojen mukaisiksi. Istutusalueiden läheisyyteen sijoitetaan muutama vesipiste, jotta vettä ei tarvitse kantaa kaukaa.

KUVIO 27. Istutusten sopivia korkeuksia liikkumis- ja toimimisesteisille. (RT 09-10884)

6.3.3 B-sairaalan ympäristö

KUVIO 28. Suunnitteluosa-alueen sijainti, B-sairaalan ympäristö.

B-sairaalan käytöstä poistuvan pysäköintipaikan yläpuolinen avoin rinne muutetaan pieneksi rinnekatsomoksi, jota voidaan hyödyntää erilaisissa Mannakodilla järjestettävissä tapahtumissa. Katsomon edustalle rakennetaan pyöreänmuotoinen kivetty aukio, joka toimii näyttämönä esityksille. Muuna aikana se toimii

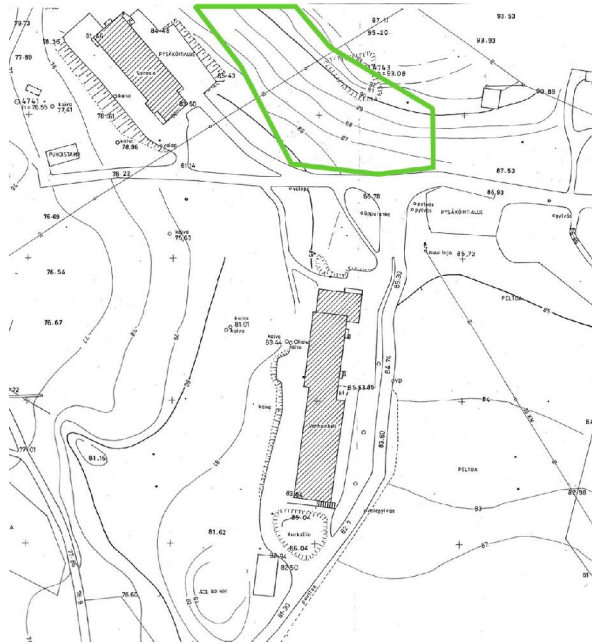
ajoneuvojen kääntöpaikkana. Katsomon penkit rakennetaan puusta ja niiden sijoittelussa huomioidaan pyörätuolia käyttävät henkilöt, joita varten jätetään myös penkittömiä paikkoja. Rinne nurmetetaan kulutusta kestäväällä nurmiseksi.

Rakennuksen eteläpuolelle rakennetaan pyöreänmuotoinen oleskelualue, jota reunustaa pergola-aihe. Pergolan yhteyteen istutetaan erilaisia kukkivia köynnöksiä, esim. tuoksuköynnöskuusamaa (*Lonicera caprifolium*) ja alppikärhää (*Clematis alpina ssp.*), jotka tuovat oleskelupaikalle varjon lisäksi myös tuoksua ja väriä. Myös ruukkuihin istutettavia kesäkukkaköynnöksiä voidaan käyttää. Muutenkin oleskelualueelle voidaan sijoittaa erilaisia ruukkuistutuksia, joita voidaan asetella myös sisäänkäynnin yhteyteen. Oleskelupaikan kalusteet ovat puisia. Oleskelualueen yhteyteen seinän viereen sijoitetaan pyöräteline.

Oleskelualueen vasemmalle puolelle rakennetaan nurmikäytävä, jota reunustavat erilaiset perennapenkit. Metsän reunaan, alueen järvenpuoleiseen nurkkaan istutetaan rodopuutarhan kasveja ja alueen muihin istutuksiin ja seinustalle perinteisiä maatiaisperennoja. Metsän reunaan istutettavia kasveja, kuten alppiruusuja (*Rhododendron*), voi ihailia myös ikkunoista. Rakennuksen järvenpuoleiselle sivulle sijoitetaan tomutus- ja kuivaustelineet.

6.3.4 Muistopaikka ja luontopolku

KUVIO 29. Suunnitteluosa-alueen sijainti, muistopaikka ja luontopolku.

Alueella olemassa olevaan avoimeen metsään rakennetaan muistopaikka, jossa Mannakodin asukkaat voivat käydä hiljentyvässä ja muistelemassa edesmenneitä läheisiään. Muistopaikalle pystytetään betonista valmistettuja ja valkoiseksi maalattuja torneja, joiden korkeus on n. 130cm. Jokaisessa tornissa on 2-3 metallikehikkoista lyhtypaikkaa, joihin voidaan syyttää kynttilä. Tällaisissa lyhdyissä voidaan polttaa vaihdettavia kynttilöitä, jolloin jätettä tulee vähemmän kuin tyypillisiä muovikuorisia hautakynttilöitä käytettäessä. Lasien suojassa kynttilä palaa hyvin huonollakin säällä ja näkyy hyvin ympäristöön. Lyhtyratkaisu on myös kaikkein paloturvallisin. Metsässä olevia nykyisiä polkuja kehitetään rakentamalla niistä Mannakodin asukkaille sopiva luontopolkureitti.

7 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia millainen on hyvä, miellyttävä ja turvallinen ympäristö vanhuksille, joilla on heikentynyt toimintakyky. Työn lähtökohtina ovat olleet vanhukset, viherympäristö ja luonnon elvyttävä vaikutus. Suunnitelman yhtenä tärkeimpänä tarkoituksena on ollut löytää piha-alueelle ratkaisuja, jotka kannustavat Mannakodin asukkaita itsenäiseen liikkumiseen ulkona. Samalla on kuitenkin pyritty huomioimaan alueen esteettisyys, viihtyisyys ja suunnittelualueen omaleimaisuus.

Mannakodin piha-alueen kehittämissuunnitelmasta muodostui monipuolinen kokonaisuus, jossa asukkaiden lisäksi on huomioitu myös muut alueen käyttäjät. Suunnitelmassa on pyritty luomaan aiempaa suurempi mahdollisuus mielekkääseen liikkumiseen ja tekemiseen piha-alueella. Samalla on myös annettu asukkaille mahdollisuus mm. harrastaa puutarhanhoitoa omaksi ilokseen tai osana kuntouttavaa hoitoa.

Vanhainkodin piha-alueella on suuri merkitys vanhainkodin asukkaiden elämänlaatuun. Hyvällä ympäristösuunnittelulla voidaan tukea vanhuksen toimintakykyä, niin toiminnallisilla ratkaisuilla kuin eheyttävien luontokokemusten kautta. Kun ulkoliikuntaa lisätään, pysyy mielikin virkeänä ja elämänlaatu paranee.

LÄHTEET

Aarrevaara, E., Uronen, C. & Vuorinen, T. 2006. Päijät-Hämeen maisemaselvitys. Lahti.

Aura, S. Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. Porvoo: WSOY.

Dufva, S., Meriluoto, M. & Oijala, M. 2004. Sylvöjärven Sammalsilta – Uudenkylän luontoa. Uusikylä.

Evers, A-M. (toim.)1998. Puisto, puutarha ja ihmisen mieliala – 2. seminaari. Puutarhatieteen julkaisuja 33. Helsinki: Yliopistopaino.

Häggman-Laitila, A. & Kotilainen, H. 1997. Tämäkö on nyt sitten se paras ratkaisu? Uudentyyppiset ja perinteiset pitkäaikaishoidon tilat ja ympäristöt vertailussa. Stakes raportteja 202. Saarijärvi: Gummerus.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Helsinki.

Karisto, A. & Konttinen, R. 2004. Kotiruokaa, kotikatua, kaukomatkailua: Tutkimus ikääntyvien elämäntyyleistä. Helsinki: Yliopistopaino.

Karvinen, E. 1992. Liikuntaa vanhainkoteihin: Vanhusten aktiivisuus -projektin kokemukset ja suositukset. Sosiaali- ja terveyshallitus raportteja 51. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Liikanen, H-L. (toim.) 1998. Hyvän asumisen ja elämisen elementit. Ympäristöministeriön julkaisuja 531. Helsinki: Edita.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Annettu Helsingissä 5.2.1999.

Mäkelä, A. 1991. Nastolan historia III. Jyväskylä: Gummerus.

Rappe, E., Lindén, L. & Koivunen, T. 2003. Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Viherympäristöliiton julkaisuja 28. Jyväskylä: Gummerus.

Salonen, K. 2005. Mieli ja maisemat: Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita.

Vanhusten palvelutalojen pihan suunnitteluohje. 2004. Vanhustyön keskusliitto ry ja Viherympäristöliitto. Helsinki.

Verhe, I. 1994. Esteettä luontoon liikkumaan: Ulko- ja liikuntapaikkojen soveltuminen liikuntaesteisille. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Virikkeitä vanhuksille ja vanhusten hoitajille. 1984. Sairaaliiton julkaisuja 7. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Wager, H. 2006. Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö. Päijät-Hämeen liitto.

LIITTEET

LIITE 1. Esimerkkejä maaseudun kulttuuriympäristöihin soveltuvista monivuotisista perinne- ja luonnonkasveista.

LIITE 2. Aksonometria päärakennuksen etupihasta.

LIITE 3. Leikkaus A-A.

LIITE 4. Kasvillisuusinventointi

LIITE 5. Maisema-analyysi

LIITE 6. Toiminnot ja suunnittelualueen rajaus

Esimerkkejä maaseudun kulttuuriympäristöihin soveltuvista monivuotisista perinne- ja luonnonkasveista. Huom. joukossa myös myrkyllisiä koristekasveja.

Puut:

Abies sibirica siperianpihta
Acer platanoides metsävaahtera
Betula pendula rauduskoivu
Betula pubescens hieskoivu
Juniperus communis kotikataja
Larix decidua euroopanlehtikuusi
Larix sibirica siperianlehtikuusi
Malus domestica tarhaomenapuu
Malus prunifolia siperianomenapuu
Picea abies kuusi
Pinus cembra subsp. *sibirica* sembrämänty
Pinus sylvestris mänty
Prunus domestica luumu
Prunus padus tuomi
Populus poppetit
Populus tremula haapa
Salix caprea raita
Sorbus aucuparia kotipihlaja
Tilia cordata metsälehmus
Ulmus glabra vuorijalava
Ulmus laevis kynäjalava

Pensaat:

Amelanchier spicata isotuomipihlaja
Berberis vulgaris ruostehappomarja
Caragana arborescens
 siperianhernepensas

Cornus alba 'Sibirica' korallikanukka
Corylus avellana pähkinäpensas
Crataegus douglasii
 mustamarjaorapihlaja
Crataegus grayana aitaorapihlaja
Lonicera tatarica rusokuusama
Lonicera caerulea sinikuusama
Lonicera xylosteum lehtokuusama
Philadelphus coronarius pihajasmike
Physocarpus opulifolius lännenheisiangervo
Ribes alpinum taikinamarja
Ribes nigrum mustaherukka
Ribes pallidum hollanninpunaherukka
Ribes uva-crispa karviainen
Rosa acicularis karjalanruusu
Rosa alba neidonruusu
Rosa canina koiranruusu
Rosa centifolia kartanonruusu
Rosa dumalis orjanruusu
Rosa gallica 'Splendens'
 valamonruusu
Rosa majalis metsäruusu
Rosa majalis 'Foecundissima'
 mökinruusu
Rosa minette mustialanruusu
Rosa piminellifolia 'Plena'
 juhannusruusu
Rosa pimpinellifolia 'Poppius'
 suviruusu

Rosa pimpinellifolia 'Staffa'

papulanruusu

Rosa rugosa 'Hansa' hansaruusu

Sambucus racemosa terttuselja

Sorbaria sorbifolia pihlaja-angervo

Spiraea alba valkopajuangervo

Spiraea Billiardii-hybr. rusopajuangervo

Spiraea chamaedryfolia virpiangervo

Spiraea douglasii punapajuangervo

Symphoricarpos albus var. *laevigatus* lumimarja

Syringa x henryi puistosyreeni

Syringa josikaea unkarinsyreeni

Syringa vulgaris pihasyreeni

Viburnum opulus koiranheisi

Köynnökset:

Calystegia sepium

valkokarhunköynnös

Calystegia sepium subsp. *spectabilis*

punakarhunköynnös

Bryonia cretica subsp. *dioica*

punakoiranköynnös

Bryonia alba mustakoiranköynnös

Humulus lupulus humala

Lonicera caprifolium

tuoksuköynnöskuusama

Lonicera periclymenum

ruotsinköynnöskuusama

Menispermum canadense

kanadankilpikierto

Menispermum dauricum

aasiankilpikierto

Parthenocissus inserta

säleikkövilliviini

Perennat ja kaksivuotiset

koristekasvit:

Achillea ptarmica f. *multiplax* koreakärsämö

Aconitum x cammarum

tarhaukonhattu

Alcea rosea tarhasalkoruusu

Aquilegia vulgaris lehtoakileija

Anthemis tinctoria keltasauramo

Aster novi-belgii syysasteri

Aster x salignus pajuasteri

Campanula glomerata peurankello

Campanula latifolia ukonkello

Campanula rapunculoides

vuohenkello

Corudalis nobilis jalokiurunkannus

Dianthus barbatus harjaneilikka

Digitalis purpurea

rohtosormustinkukka

Geranium pratense kyläkurjenpolvi

Hemerocallis lilio-asphodelus

keltapäivänlilja

Hemerocallis fulva rusopäivänlilja

Hesperis matronalis illakko

Iris germanica saksankurjenmiekkä

Leacanthemum vulgare päivänkakkara

Lilium bulbiferum ruskolilja

Lilium martagon varjolilja

Lupinus polyphyllus komealupiini
Lychnis chalconica palavarakkaus
Malva alcea ruusumalva
Malva moschata myskimalva
Paeonia anomala kuolanpioni
Paeonia tenuifolia tillipioni
Paeonia x hybrida kartanopiono
Papaver orientale idänunikko
Papaver croceum siperianunikko
Phlox paniculata syysleimu
Polemonium caeruleum lehtosinilatva
Rudbeckia laciniata 'Goldball' kultapallo
Saponaria officinalis rohtosuopayrtti
Solidago canadensis kanadanpiisku
Telekia speciosa auringontähti
Verbascum thapsus ukontulikukka

Monivuotiset ja ruohovartiset

kasvit:

Achillea kärsämöt
Antennaria dioica kissankäpälä
Caltha palustris rentukka
Campanula kellokasvit
Filipendula ulmaria mesiangervo
Fragaria moschata ukonmansikka
Geranium sylvaticum
metsäkurjenpolvi
Iris pseudacorus keltakurjenmieikka
Knautia arvensis ruusuruoho
Lychnis flos-cuculi käenkukka
Lychnis viscaria mäkitervakko

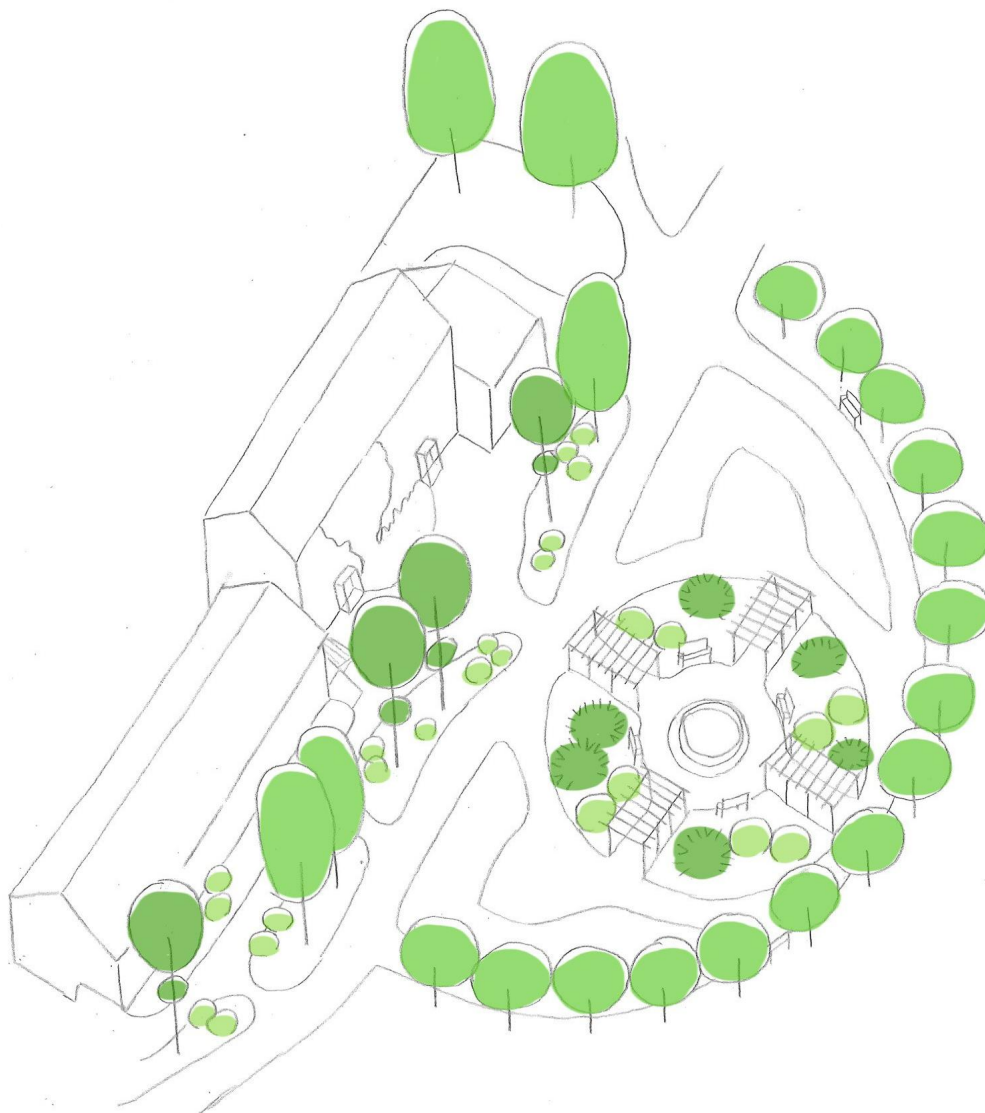
Lysimachia vulgaris ranta-alpi
Lythrum salicaria rantakukka
Prunella vulgaris niittyhumala
Silene dioica puna-ailakki
Silene latifolia valkoailakki
Solidago virgaurea kultapiisku
Tanacetum vulgare pietaryrtti
Thymus serpyllum kangasajuruoho
Valeriana officinalis rohtovirmajuuri
Veronica longifolia rantatädyke

Yrtit ja vihannekset:

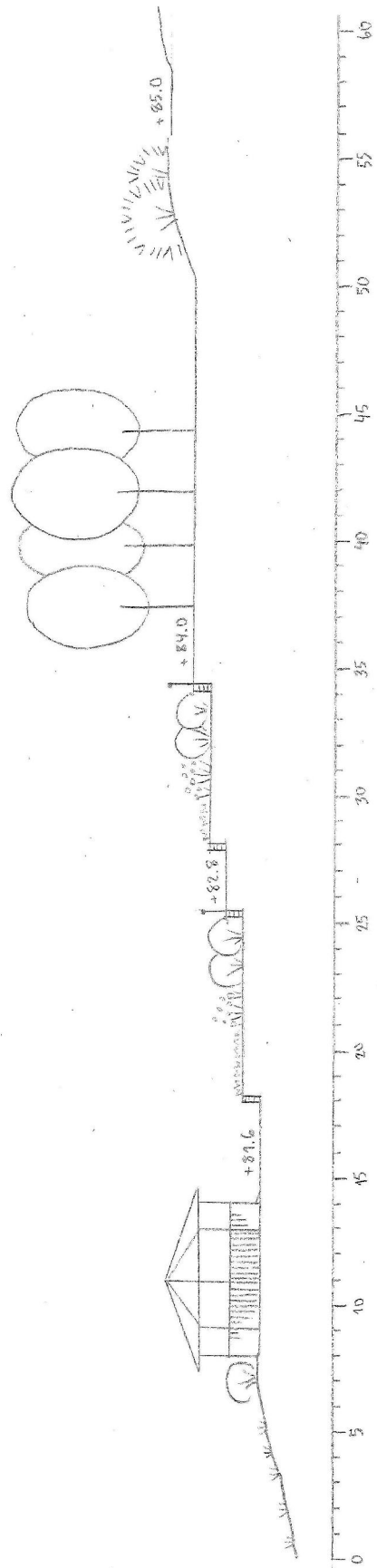
Allium cepa var. *viviparum* ilmasipuli
Allium fistulosum pillisipuli
Allium schoenoprasum ruohosipuli
Armocia rusticana piparjuuri
Artemisia abrotanum aaprottimaruna
Artemisia absinthium koiruoho
Angelica archangelica väinönputki
Asparagus officinalis parsia
Sanguisorba officinalis rohtoluppio
Carum carvi kumina
Hablitzia tamnoides köynnöspinaatti
Inula helenium isohirvenjuuri
Levisticum officinale lipstikka
Mentha mintut
Myrrhis odorata saksankirveli
Pastinaca sativa palsternakka
Rheum x cultorum raparperi
Symphytum asperum tarharaunioyrtti
Symphotum officinale rohtoraunioyrtti

Aksonometria päärakennuksen etupihasta.

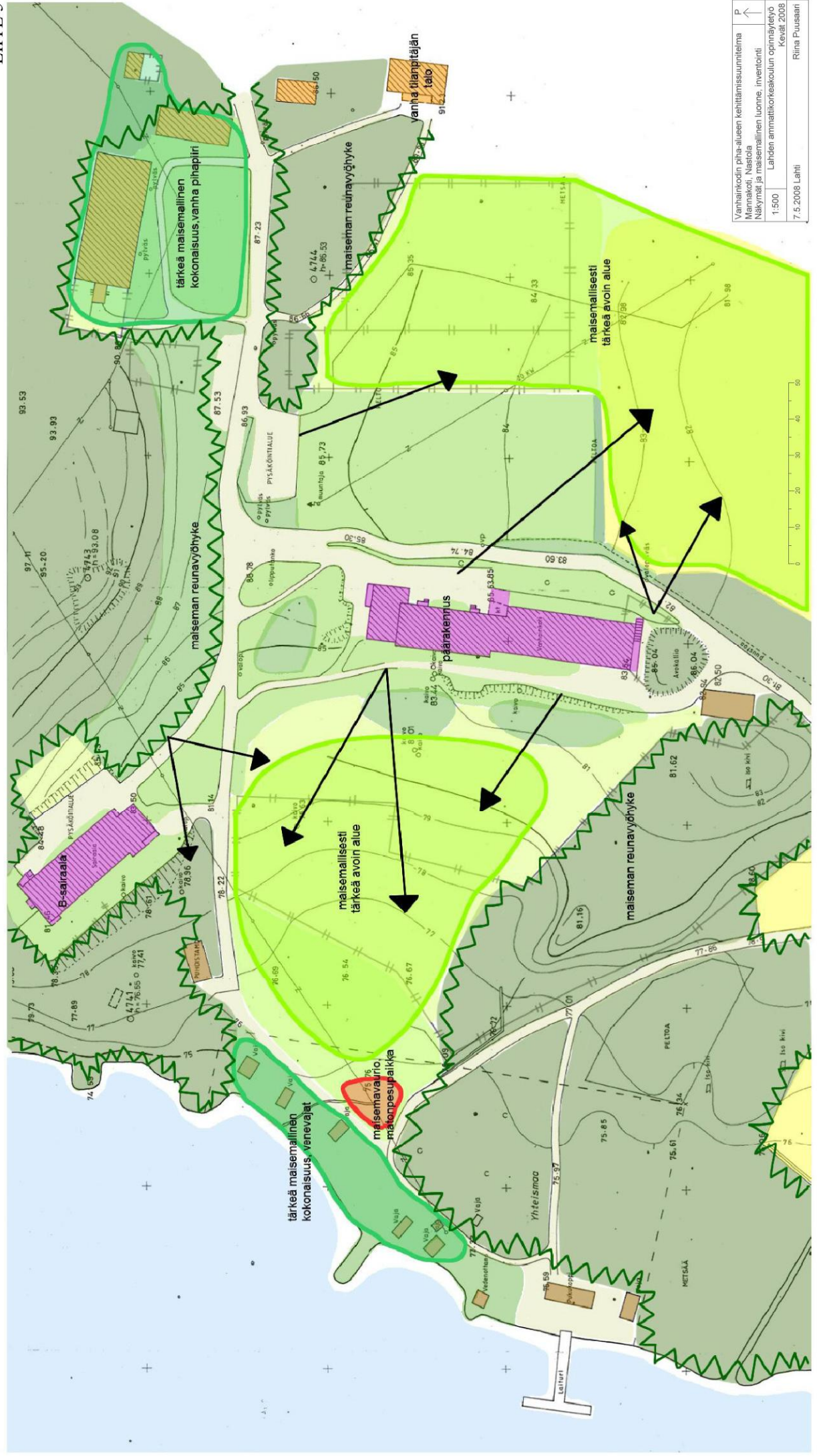

Leikkaus A-A.

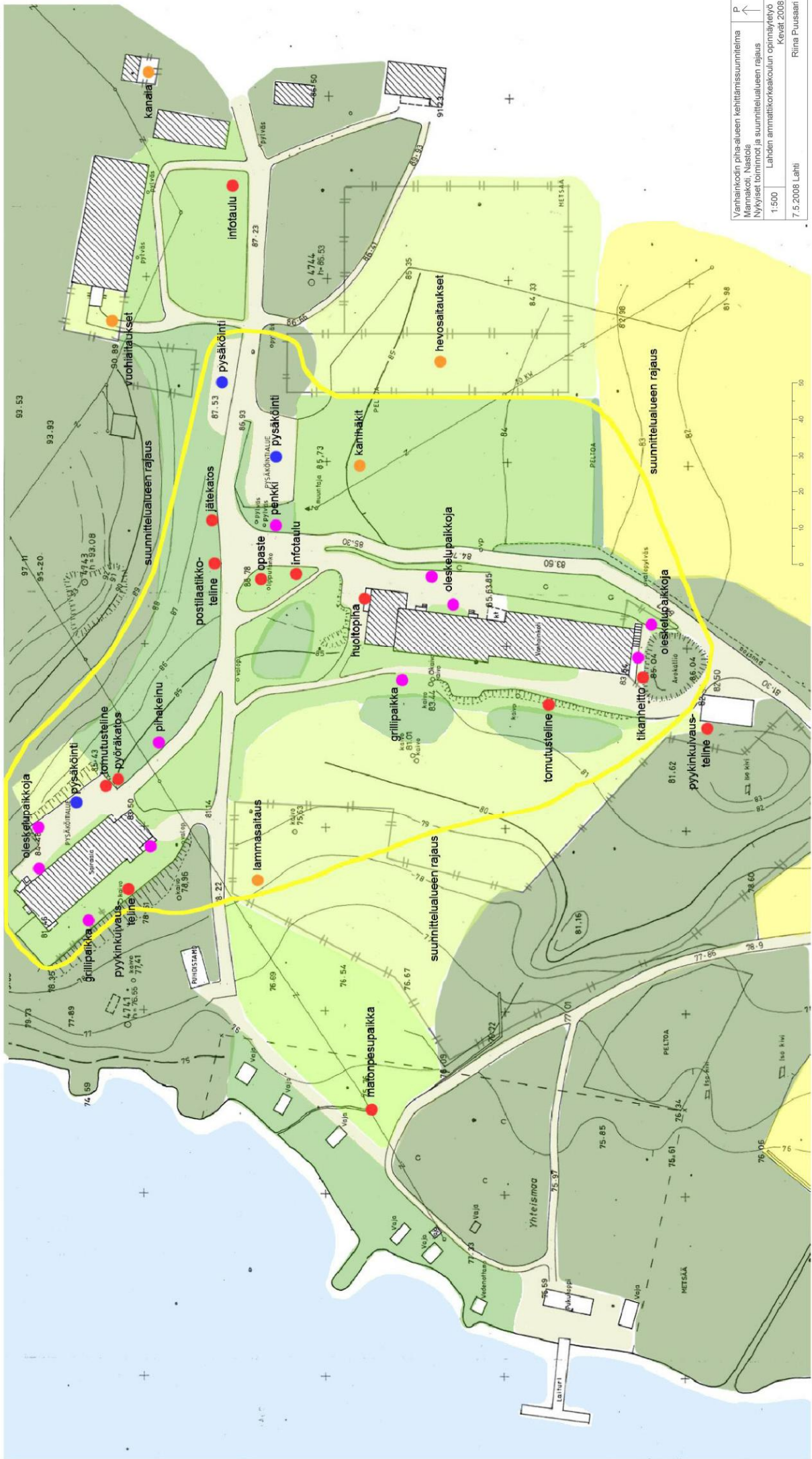

Vanhankodin pihä-alueen kehittämissuunnitelma	P
Määrittäjä: Neelida	↑
Näkönyt ja maisemallinen luonne, inventointi	
1:500	
Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetyö	
Kevät 2008	
7.5.2008 Lahti	
Reina Puusaari	

Vanhankodin ohi-alueen kehittämissuunnitelma	↑
Määräköli. Nasto	↓
Nykyiset toiminnat ja suunnitteluvuoron raja	
1:500	
Lahden ammattikorkeakoulun oppimäyttyö Kevät 2008	
7.5.2008 Lahti	
Riina Puusaari	

Vanhainkodin piha-alueen kehittämissuunnitelma Mannakoti, Nastola		P ↑
1:500	Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetyö Kevät 2008	
7.5.2008 Lahti		Riina Puusaari